

Så gick Frankrike och Sverige i samma skolfälla

Svenska Dagbladet den 15 augusti 2017

De som tröttnat på den svenska skolans elevcentrerade inriktning och dalande resultat tar gärna Frankrike som exempel på ett land med fungerande skola. I själva verket har den franska och svenska skolan gjort samma misstag.

I Sverige har Frankrikes skolsystem rykte om sig att vara en pluggskola. ”I Paris skolor tror man på korvstoppling”, som det hette i ett radioreportage i P1 för några år sedan. Men det stämmer inte. Sommaren 1989, tvåhundra år efter den franska revolutionen, stöptes landets skolsystem om, till direkt förfång för kunskaperna.

Offentlig provstatistik insamlad före och efter reformen, åren 1987–2007, avslöjar inte bara ett stort generellt kunskapsstapp bland franska femteklassare i matematik och läsförståelse, utan också kraftigt ökade relativa skillnader i läsförståelse mellan barn till högutbildade föräldrar och barn till lågutbildade föräldrar.

Att dra paralleller till revolutionen 1789 är alltså ingen överdrift. De senaste åren har läget i den franska skolan till och med jämförts med kapitulationen 1940.

Dessa uppgifter redovisas för första gången utanför Frankrike i en ny bok av den amerikanske utbildningsprofessorn E D Hirsch, ”Why knowledge matters: Rescuing our children from failed educational theories”. Hirsch kan också isolera vad som gick fel med 1989 års skolrevolution.

Det handlar inte om skolbyggnader, lärarkvalitet, budgetar eller klasstorlek, då allting sådant förblev vid det gamla. Det enda som kan förklara kunskapsfallet är att mycket radikala uppfattningar om vad barn bör lära sig blev lagfästa.

I slutet av 1980-talet lät en vänsterregering en grupp franska intellektuella, bland andra postmodernismens banerförare sociologen Pierre Bourdieu och filosofen Jacques Derrida, utreda skolväsendet. Deras kommission krävde att Frankrike avskaffade sin dåvarande läroplan, vars ideal om en kunskapsbaserad skola gick tillbaka till det sena 1700-talets upplysningssidéer, och att skolorna var och en för sig skulle utveckla sina egna läroplaner tillsammans med eleverna. Skolan skulle också inrikta sig på att lära ut allmänna färdigheter, såsom ”kritiskt tänkande”, snarare än att ”stapla encyklopediska kunskaper”. Lärarna skulle utbildas i ”progressiva” pedagogiska idéer.

Förslagen var, enligt Hirsch, inspirerade av en för 68-rörelsen viktig bok av Bourdieu och sociologen Jean-Claude Passeron, som hävdade att Frankrikes skolsystem och läroplan cementerade klasskillnader. I den nya skolan skulle barns individualitet och egna intressen i stället främjas, på bekostnad av en sammanhållen utbildning för alla elever och traditionella kunskaper.

Detta blev också den franska utbildningsministern Lionel Jospins officiella skolpolitik. Men som Hirsch påpekar är det omöjligt att lära ut ”kritiskt tänkande” och läsförståelse som rena tekniker. Däremot är det centralt för utvecklingen av läsförståelsen hos yngre elever att de systematiskt tillägnar sig

faktakunskaper som hjälper dem att greppa alltmer avancerade texter. Men det var precis denna tågordning som den franska vänstern, i ideologisk nit, riktade in sig på och förstörde.

Tack vare att följderna av att införa ett nytt pedagogiskt paradig i den franska skolan råkade bli så empiriskt väldokumenterade, erbjuder Frankrike som inget annat land en illustration av vad som sker när traditionell undervisning överges. För en svensk läsare känns Hirschs beskrivning naturligtvis igen. Han jämför också det franska fallet med utvecklingen i den svenska skolan. Denna del av boken är förvisso något endimensionell, men Hirschs observation att den svenska borgerliga regeringens läroplansreform 1994, som decentraliserade alla beslut om innehållet i undervisningen till de enskilda skolorna, var som kalkerad på den franska, är riktig. Reformen motiverades med samma "elevcentrerade" retorik som den franska vänstern hade använt sig av.

Mycket lite har förändrats i den svenska skolan sedan dess. Samma idéer styr i grunden fortfarande. Och som Frankrikes erfarenheter visar är det just idéerna som måste bytas ut.

Johan Wennström